

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації **Міненко Людмили Миколаївни** на тему **«Становлення і розвиток Національного військово-історичного музею України (1995 – 2013 рр.)»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія»

Обґрунтування вибору теми дослідження. В умовах трансформаційних змін і кризового стану українського суспільства, що обумовлюються чинниками політичного і соціально-економічного характеру, надзвичайно актуальним постає питання формування і вибору ціннісних орієнтирів, які б забезпечували соціальний баланс і національно-культурне самовизначення громадян. Крім того, на формування і трансформацію національних цінностей і консолідації суспільства навколо них значною мірою впливає стан нестабільності, пов'язаний зі збройним конфліктом на сході України. Саме тому, дослідження діяльності провідних вітчизняних музейних установ, метою яких визначене культурне, моральне, духовне, національно-патріотичне виховання відвідувачів є надзвичайно важливим, з огляду на загальний стан суспільства. Такі дослідження дозволяють репрезентувати цінний практичний досвід, адаптувати і впровадити його у діяльність своїх установ. Актуальними у цьому напрямі є публікації, що описують становлення і розвиток Національного військово-історичного музею України (НВІМУ), як головного музею Збройних Сил України, на якого покладені, у числі інших, функції з національно-патріотичного виховання. Плідні результати роботи колективу музею, що пройшов шлях розвитку від Музею Збройних Сил України (1995–1998 рр.), Центрального музею Збройних Сил України (1998–2010 рр.) до Національного військово-історичного музею України (з 2010 р.) і досяг рівня всеукраїнського науково-дослідного й просвітницького центру з вивчення воєнної історії та військових здобутків нашої держави – потребують ґрунтового дослідження і введення у науковий обіг. Означене доводить актуальність та обґрунтованість представленої дисертаційної роботи за обраною темою.

Зв'язок роботи з науковими програмами, науковими напрямами академії та кафедри, на якій виконувалася дисертація. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв Міністерства культури та інформаційної політики України й комплексної теми кафедри гуманітарних дисциплін: «Ретроспективний аналіз особливостей державного та культурно-цивілізаційного розвитку України» (державний реєстраційний номер 0118U000632). Тема роботи затверджена на засіданні Вченої ради Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (протокол № 2 від 26.09.2017).

Мета дослідження: визначити історичні процеси становлення і розвитку музейної справи Збройних Сил України на прикладі діяльності Національного

військово-історичного музею України у період з 1995 по 2013 рік.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше*:

– в сучасній історичній науці здійснено комплексне дослідження Національного військово-історичного музею України, як головного закладу в розбудові музейної справи у Збройних Сил України, і як важливу культурно-історичну інституцію, діяльність якої відображає провідні тенденції в сфері історії становлення соціальних державних музейних установ;

– запропонована періодизація процесу становлення і розвитку Національного військово-історичного музею України на основі вивчення нормативно-правової бази і документального фонду музею, а саме: з 1995 по 1998 рік – характеризувався проведенням цілеспрямованих організаційних заходів із правового утвердження установи, формуванням колективу працівників музею, визначенням головних завдань його діяльності, створенням першої експозиції, започаткуванням виставкової діяльності та розробкою символіки, що спиралася на українські військові традиції; з 1998 по 2010 рік – відзначився розробленням і впровадженням відомчих нормативно-правових актів з упорядкування діяльності мережі військових музеїв, проведенням адміністративно-організаційних заходів зі створення чотирьох філій, організацією і проведенням адміністративно-господарських заходів з благоустрою і ремонту приміщень музею, систематичним поповненням фондової колекції музейними предметами загальнодержавного значення, активною експозиційною роботою, регулярною видавничою діяльністю, змістовною науково-дослідною діяльністю; з 2010 по 2013 рік – знаменувався проведенням адміністративно-організаційних заходів з входження в склад музею ще двох філій, активною науково-дослідною діяльністю, планомірною науково-фондовою роботою, отриманням статусу «національного» як провідного науково-освітнього і науково-дослідного закладу Збройних Сил України;

– сформовано модель системи евристичного музейного пошуку Національного військово-історичного музею України, яка являє собою поєднання комунікацій, документних ресурсів, спрямованих на процеси планування, організування, контролювання і мотивування діяльності суб'єктів пошуку, що забезпечувало його результативність з метою задоволення духовних, культурних, інтелектуально-просвітницьких й інформаційних потреб відвідувача;

– проаналізовано шляхи формування шести філій Національного військово-історичного музею України (Волинського регіонального музею українського війська та військової техніки, Музею Ракетних військ стратегічного призначення, Військово-морського комплексу «Балаклава», Військово-морського музею України, Меморіального комплексу «Пам'яті Героїв Крут», Музею «Герої Дніпра») та аспекти розвитку військової музейної мережі за видами військ у контексті дослідження історії України.

Набули подальшого розвитку:

– становлення музейної мережі у Збройних Силах України, в цілому, і Національного військово-історичного музею України як головного музейного і науково-методичного центру, зокрема, у процесі історичної тягlosti суспільно-

історичних подій і шляхів дослідження взаємообумовленості розвитку військової музейної справи;

– головні напрями діяльності Національного військово-історичного музею України (інформаційно-музейна, науково-фондова) і його філій, доведено їх значення у формуванні наукової й методичної бази в розбудові військової музейної мережі у досліджуваний період;

– встановлення впливу головної музейної установи Міністерства оборони України та її філій на ефективність функціонування системи виховної і соціально-психологічної роботи Збройних Сил України та національно-патріотичного виховання.

Удосконалено понятійний апарат дослідження стосовно понять:

– інституціональний розвиток головної музейної установи Міністерства оборони України;

– модель системи евристичного музейного пошуку.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Теоретичне значення дисертаційного дослідження полягає в цілісному історико-культурному системному аналізі процесів становлення і розвитку мережі військових музеїв ЗС України в новітній історії незалежної України на прикладі НВІМУ і його філій з 1995 по 2013 рік. У роботі вирішено наукове завдання з представлення історії головної установи мережі військових музеїв у системі виховної і соціально-психологічної роботи Збройних Сил України. Досліджено основні чинники її розбудови, що сукупно вплинули на утворення базисних засад військової історії України й ідеологічного підґрунтя для національної безпеки та оборони. Практичне значення дисертації полягає в тому, що задокументовані Позитивні практики діяльності координуючого музейного закладу МО України можуть бути використані: при розробці курсів лекцій і семінарських занять; при укладанні навчальних підручників і посібників; у процесі висвітлення питань з історії музеєзнавства, у т.ч. військового; у ході наукових досліджень присвячених історії державних соціальних інституцій; у роботі музейних установ, у т.ч. військових.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є завершеним самостійним науковим дослідженням. Усі результати, викладені в роботі, отримано автором одноосібно. Висновки та положення наукової новизни одержані дисертанткою одноосібно. Наукові публікації за темою дисертації, крім однієї, є одноосібними. Стаття «Управлінські аспекти фондової роботи (на прикладі Національного військово-історичного музею України)» (Minenko M.A., Minenko L.M. Managerial aspects of stock work (on the example of the National museum of military history of Ukraine). Research, challenges and development prospects in the area of social sciences : collective monograph. Riga : Izdevniecība «Baltija Publishing», 17.04.2020. P. 179–199), вийшла у співавторстві. Співавтор у цій статті здійснив наукове редагування тексту в частині дотримання передових сучасних норм вітчизняної та закордонної науки управління.

Апробація матеріалів дослідження. Зміст дисертації обговорено і схвалено на засіданні кафедри гуманітарних дисциплін Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Результати, одержані в ході дослідження, апробовано на 10 наукових конференціях, 1 симпозиумі, 1 практикумі: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Музейна справа та освіта в Україні» (Київ, 2014); Міжнародній науково-практичній конференції «Музеї та реставрація у контексті збереження культурної спадщини: актуальні виклики сучасності» (Київ, 2017); Міжнародній науковій конференції молодих вчених, аспірантів та магістрів «Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір» (Київ, 2017); Науково-практичній конференції «Культурний код міліарної символіки України» (Київ, 2018); II Міжнародній науковій конференції молодих вчених, аспірантів та магістрів «Культура і мистецтво: сучасний вимір» (Київ, 2018); Міжнародному симпозиумі «Культурні та мистецькі студії ХХІ століття: науково-практичне партнерство» (Київ, 2019); Науково-практичній конференції «Другий всеукраїнський музейний форум» (Переяслав-Хмельницький, 2019); Всеукраїнській науковій конференції «Музей ХХІ століття: перспективи, досвід, інновації» (Чернігів, 2019); V Міжнародній науково-практичній конференції «Музеї та реставрація у контексті збереження культурної спадщини: актуальні виклики сучасності» (Київ, 2020); IV Міжнародній науковій конференції молодих вчених, аспірантів та магістрантів «Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір» (Київ, 2020); Практикумі дискусійного клубу «Людство + безпека: історичний, освітній та культурно-мистецький виміри» (Київ, 2020), XV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Український технічний музей: історія, досвід, перспективи» (Київ, 2021).

Публікації. Основні положення дисертації викладено в 19 публікаціях (1 у співавторстві): 5 одноосібних – у журналах, визначених у Переліку наукових видань України, затвердженому наказом МОН України як фахові з історичних наук; 1 одноосібна – у закордонному науковому виданні; 1 в співавторстві – у зарубіжній колективній монографії; 10 одноосібних публікацій у збірниках матеріалів конференцій, 1 одноосібна – на симпозиумі та 1 одноосібна доповідь у практикумі дискусійного клубу.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Міненко Л. М. Віктор Карпов – організатор першого військово-історичного музею Збройних Сил України. *Воєнно-історичний вісник*. 2017. №4(26). С. 69–78.
2. Міненко Л. М. Інституційне забезпечення геральдичної діяльності в Україні (на прикладі символіки Національного військово-історичного музею України). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. 2018. Т. 29(68). №3. С. 30–40.

3. Міненко Л. М. Всеукраїнська громадська організація «Український інститут воєнної історії»: передумови створення, діяльність, здобутки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2018. №4. С. 5–15.

4. Міненко Л. М. До історії Національного військово-історичного музею України: класифікація джерельної бази. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. 2018. Т. 29(68). №4. С. 82–86.

5. Міненко Л. Формування мережі військових музеїв у Збройних Силах України (1995–2013 рр.). *Воєнно-історичний вісник*. №4(38). 2020. С. 100–128.

Статті в наукових іноземних виданнях

6. Minenko M. A., Minenko L. M. Managerial aspects of stock work (on the example of the National museum of military history of Ukraine) [Управлінські аспекти фондової роботи (на прикладі Національного військово-історичного музею України)]. *Research, challenges and development prospects in the area of social sciences : collective monograph*. Riga : Baltija Publishing, 17.04.2020. P. 179–199. 348 p. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/40/743/1496-1>.

7. Миненко Л. Н. Прикладные аспекты музейной эвристики Национального военно-исторического музея Украины в период 1995–2013 гг. *European Journal of Humanities and Social Sciences : scientific journal*. 2020. № 2. С. 46–52. URL: http://ppublishing.org/upload/iblock/dd9/EJH-2_2020.pdf

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Міненко Л. М. Музейний адміністративний менеджмент. *Музейна справа та освіта в Україні* : матер. Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 13–14 листопада 2014 р. Київ : НАКККіМ, 2014. С. 92–102.

9. Міненко Л. М. Евристична модель музейного пошуку в історичному дослідженні. *Музеї та реставрація у контексті збереження культурної спадщини: актуальні виклики сучасності* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 6–7 червня 2017 р. / НАКККіМ; Асоціація реставраторів України. Київ : Видавець О. Філюк, 2017. С. 181–191. 360 с.

10. Міненко Л. М. Історіографія проблеми вивчення, становлення і розвитку Національного військово-історичного музею України. *Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір* : матер. Міжнар. наук. конф. молодих вчених, аспірантів та магістрів, Київ, 7–8 грудня 2017 р. Київ : М-во культ. України; НАКККіМ, 2017. С. 102–103.

11. Міненко Л. М. Основні етапи створення символіки Національного військово-історичного музею України. *Культурний код мілітарної символіки України* : зб. наук. пр. наук.-практ. конф., Київ, 27–28 квітня 2018 р. Київ : НАКККіМ, 2018. С. 115–123.

12. Міненко Л. М. Нормативно-правове забезпечення науково-фондової роботи Національного військово-історичного музею України. *Культура і мистецтво: сучасний вимір* : матер. II Міжнар. наук. конф. молодих вчених, аспірантів та магістрів, Київ, 6–7 грудня 2018 р. Київ : М-во культ. України; НАКККіМ, 2018. С. 27–30.

13. Міненко Л. М. Головні напрями комплектування фондів Національного військово-історичного музею України у період 1995–2013 років. *Культурні та мистецькі студії у XXI столітті: науково-практичне партнерство* : матер. Міжнар. симпоз., Київ, 6 червня 2019 р. Київ : М-во культ. України; НАКККіМ, 2019. С. 314–316.

14. Міненко Л. М. Особливості наукового комплектування фондів НВІМУ. *Другий всеукраїнський музейний форум* : матер. наук.-практ. конф., Переяслав-Хмельницький, 3–5 липня 2019 р. / НІЕЗ «Переяслав»; П.-Хм. ДПУ ім. Г. Сковороди; ЦПЗ НАНУ і УТОПК. Переяслав-Хмельницький : Міська рада м. Переяслав-Хмельницький, 2019. С. 154–158.

15. Міненко Л. М. Складові системи комплектування фондів НВІМУ у період 1995–2013 років. *Музей XXI століття: перспективи, досвід, інновації* : матер. Всеукр. наук. конф., Чернігів, 23 квітня 2019 р. Чернігів : Чернігівський обласний художній музей імені Григорія Галагана, 2019. С. 22–30.

16. Міненко Л. М. Інформаційно-аксіологічна безпека у контексті музейної діяльності. *Workshop, Discussion club «Academic response to hybrid threats», Erasmus+, Capacity Building Project 610133-EPP-1-2019-1-FI-EPPKA2-CBHE-JP* [Практикум, дискусійний клуб «Людство + безпека: історичний, освітній та культурно-мистецький виміри», Еразмус+, проект нарощування потенціалу], Київ, 12 травня 2020 р. Київ : НАКККіМ. URL: https://www.researchgate.net/publication/341787563_INFORMACIJO-AKSIOLOGICNA_BEZPEKA_U_KONTEKSTI_MUZEJNOI_DIALNOSTI/related

17. Міненко Л. М. Практичні аспекти інформаційно-музейної діяльності Національного військово-історичного музею України у період 1995–2013 років. *Музеї та реставрація у контексті збереження культурної спадщини: актуальні виклики сучасності* : матер. V Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 24–25 вересня 2020 р. / Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник, Асоціація реставраторів України. Київ : Фенікс, 2020. С. 184–189.

18. Міненко Л. М. Інституціональний розвиток Національного військово-історичного музею України у період з 1995 року по 2013 рік. *Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір* : матер. IV Міжнар. наук. конф. молод. вчених, аспірантів та магістрантів, Київ, 3 листопада 2020 р. Київ : НАКККіМ. С. 46–47.

19. Міненко Л. М. Методи дослідження особливостей становлення і розвитку Національного військово-історичного музею України. *Український технічний музей:*

історія, досвід, перспективи : матер. XV Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 27–28 травня 2021 р. Київ : Асоціація прац. музеїв техніч. профілю. С. 119–121.

РЕЦЕНЗЕНТИ УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити Висновок про наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів дисертації Міненко Людмили Миколаївни на тему: «Становлення і розвиток Національного військово-історичного музею України (1995 – 2013 рр.)».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, теоретичною і практичною цінністю здобутих результатів дисертація Міненко Людмили Миколаївни «Становлення і розвиток Національного військово-історичного музею України (1995 – 2013 рр.)» відповідає спеціальності 032 – Історія та археологія, вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року №261 (зі змінами та доповненнями від 03 квітня 2019 року №283) та п. 10 Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. №167 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 09 червня 2021 р. № 608).

3. Рекомендувати дисертацію Міненко Людмили Миколаївни на тему: «Становлення і розвиток Національного військово-історичного музею України (1995 – 2013 рр.)» за спеціальністю 032 – Історія та археологія до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді.

Професор кафедри арт-менеджменту та івент-технологій НАКККіМ,
доктор історичних наук, професор

Д.В. Веденєєв

Доцент кафедри культурології та міжкультурних комунікацій НАКККіМ,
доктор культурології

Ж.З. Денисюк

